

סוגיה מס' 2 : אחריות מוסרית לעומת אחריות משפטית על פגיעה ברכוש הזולת

הסוגיה בעמ' נה: תניא אמר ר' יהושע עד דף נ עמ' א' ובדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל.

דף 3

"תניא: אמר ר' יהושע ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים"

א. מה לדעתך הכוונה "דיני אדם"?

ב. מה לדעתך הכוונה "דיני שמים"?

פינת הידעת???

"גרמא בנליקין פטור"

המאמר גרמא בנליקין פירושו הילק הנעשה באופן עקיף ולא באופן ישיב, ולכן אין על המליק חיובי נליקין, ולא ניתן לחייב אותו בדיני אדם. אמנם, גרמא בנליקין אסור, ולכן חל עליו חיוב בדיני שמים לפס את הנלק, ועד שלא יעשה כן לא ייחלף לו העון.

תן דוגמא לנלק ישיב ונלק עקיף!

ג. קרא את רש"י ד"ה: פטור מדיני אדם. מה לפי רש"י דעתו של ר' יהושע לגבי גרמא בנזיקין?

הסבר את ארבעת המקרים שמביא ר' יהושע כדוגמא לגרמא בנזיקין: [תוכל להעזר ברש"י אם יש]

א. פורץ גדר בפני בהמת חבירו-

ב. כופף קמתו[תבואה לפני שנקצרה] של חבירו בפני הדליקה-

ג. השוכר עדי שקר להעיד-

ד. היודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו-

כעת הגמרא תדון בכל אחד מהמקרים המוזכרים בברייתא:

מקרה א'-

ראובן פרץ את הגדר של שמעון, יצאה הבהמה וברחה. יש כאן שתי בעיות:

- א. הבהמה הלכה לאיבוד
- ב. הכותל נשבר על ידי האדם שפרץ אותו

השאלה: אמר מר: הפורץ גדר בפני בהמת חבירו. היכי דמי? [באיזה אופן מדובר].

אילימא [אם נאמר] בכותל בריא [חזק ויציב] בדיני אדם נמי ליחייב [גם נחייב אותו לשלם]!
תשובה: אלא מדובר כאן בכותל רעוע.

ה. נסה להסביר את שאלת הגמרא. מה קשה לגמרא במקרה ומדובר בכותל יציב?

ו. כיצד מתרצת הגמרא?

ז. כיצד העובדה שמדובר בכותל רעוע פוטרת את האדם מלשלם? העזר ברשי. [דלא אפסדיה דלמסתר קאי = שהוא לא מפסיד אותו, כי הוא עומד להריסה ממילא]

לתלמידים הרוצים להעמיק:

תוספות בד"ה אילימא: כותבים כך: "פירוש אכותל, דאבהמה ודאי לא מחייב בפריצת גדר בעלמא, שאין זה אלא גרמא בעלמא!"

כלומר, לדעת תוספות ודאי שמדובר שחייב בדיני אדם על הכותל ששבר, ולא על הבהמה שברחה, שהרי זה נזק של גרמא בלבד. בבהמה יתחייב בנזק שמים בלבד.

תוספות מקשים:

אפשר לומר שמדובר כאן בכותל חזק, וברור לנו שאם האדם שבר אותו- הוא מתחייב לשלם. אך נוכל לומר שהמשפט "פסור מדיני אדם וחייב בדיני שמים"- מדבר על הבהמה! לא חייבים לומר שמדובר בכותל רעוע!

האם יש לכם רעיון כיצד לתרץ את דברי תוספות?

תוכלו לעיין בהמשך דברי תוספות. התירוץ של מתחיל במילים "וי"ל [ויש לומר]..

לעונים נכונה- ברד/פוקצ'ה אצל קובי!

דף מס' 4- מקרה 2 בברייתא.

נתחיל בחזרה על מילים ארמיות ותפקידן:

ארמית	עברית	התפקיד
היכי דמי?	כיצד מדובר	פתיחה לשאלה, ביחור בנושא מסוים
אילימא		הצעה לפתרון
דמטיא ליה		
קא משמע לן	מה שבא ללמדנו	
שמע מינה		מסקנה, אכן מהוכחה זאת לומדים.
ניחייב		
איתמר		

1. אמר מר: הכופף קמתון [תבואה עומדת] של חבירו בפני הדליקה [אש]. היכי דמי? הקף את התשובה הנכונה. הגמרא המשפט זה מנסה להבין באיזה מקרה מדובר/אומרת מסקנה/מתרצת קושיה.

כעת הגמרא תציע פתרון אפשרי, תדחה אותו, ותביא תירוץ נוסף.

2. **אופציה א'**: אילימא דמטיא ליה ברוח מצויה- בדיני אדם נמי לחייב!

הסבר: מה ההבדל בין רוח מצויה לרוח שאינה מצויה?

ב. אם אכן מדובר ברוח מצויה, מה הקושיה על המשפט: "**פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים**"?

דחייה ותירוץ נוסף:

איזו מילה בגמרא משמעותה דחייה ומסקנה? _____ -

דמטיא ליה ברוח שאינה מצויה- הסבר את תירוצה של הגמרא. כיצד העובדה שמדובר ברוח שאינה מצויה, גורמת לאדם להיות חייב רק בדיני שמים? עיין גם בדברי רש"י בד"ה: "רוח שאינה מצויה"[דמידי דלא סלקיה אדעתיה היא- דבר שלא עולה על דעתו הוא]

רוצה לראות סרטון יפה על רוח לא מצויה? סרוק את הברקוד:

אופציה ב' להבנת המקרה- דברי רב אשי

"ורב אשי אמר: טמון אתמר[נאמר], משום דשוויה[שעשה אותה, את הקמה] טמון באש"

המקרה:

יוסי הלך ברחוב. לפתע, ראה אש שמישהו אחר הדליק בכוונה כדי לשרוף את השדה של אבי.

יוסי לקח שמיכות, וכיסה את השדה של אבי. יש דין שאומר שאש ששרפה דבר טמון[מכוסה] המבעיר את האש אינו חייב.

לפי הסבר זה, מדוע יוסי יהיה פטור מדיני שמים, וחייב בדיני אדם?

אסון הכרמל

